

УДК:633.11:632.931

Судденко Ю. М., кандидат с.-г. наук, с. н. с. лабораторії селекції озимої пшениці**Кириленко В. В.**, доктор с.-г. наук, с. н. с., заступниця директора з наукової роботи**Гуменюк О. В.**, кандидат с.-г. наук, ст. д., завідувач лабораторії селекції озимої пшениці**Муха Т. І.**, науковий співробітник лабораторії селекції озимої пшениці**Мурашко Л. А.**, науковий співробітник лабораторії селекції озимої пшениці

Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України

*e-mail: yu_suddenko@ukr.net

ЩІЛЬНІСТЬ ПОПУЛЯЦІЇ ФІТОФАГІВ НА ПОСІВАХ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ

Зміни в структурі землекористування, висока концентрація посівів зернових колосових культур, особливо пшениці озимої, поряд із низкою кліматичних і екологічних чинників (зокрема, м'які нетривалі зими, високе теплозабезпечення, тривалий вегетаційний період, наявність культур – проміжних господарів шкідливих видів комах, місця їх резервацій, зимівлі) сприяє розвитку і повсюдному розмноженню багатьох видів шкідників.

Результати порівняльного аналізу динаміки агрометеорологічних показників та стану популяцій основних шкідників посівів сільськогосподарських культур за останні десятиріччя підтвердили домінуючий вплив змін клімату на деградацію фітосанітарного стану агроценозів за умов інтенсивного застосування заходів захисту рослин.

Потепління клімату сприяє проникненню і розповсюдженню в зоні Лісостепу теплолюбних шкідників. Зокрема, відмічено зміни в динаміці чисельності мух злакових, трипса пшеничного, попелиць злакових, жуків хлібних, клопів хлібних, зростає їх шкідливість та економічне значення. Зменшення у декілька разів суми негативних температур за зимовий період послабило їх дію на шкідливі організми, при цьому фітофаги краще перезимовують (80–95%). За таких умов виникає потреба в уточненні видового складу та домінантності шкідників, що дасть змогу вчасно застосувати систему заходів оптимальну для конкретних умов з метою покращання фітосанітарного стану посівів.

Дослідження проводили в 2024 р. у сівозмінах Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН (МІП ім. В. М. Ремесла НААН). Обліки комах і спостереження за рослинами здійснювали під час маршрутних обстежень в усі фази розвитку пшениці озимої. Для встановлення видового складу фітофагів пшеничного агроценозу були використані загальноприйняті в ентомології методи досліджень: косіння ентомо-

логічним сачком, пробні майданчики, візуальний огляд рослин.

За результатами обліку, проведеного в фазі формування зернівки, зафіксували заселеність посівів пшениці озимої личинками п'явиці в межах 4–13%. Найменше пошкодження листової поверхні цим фітофагом спостерігали у сортах 'МІП Фортуна', 'МІП Вежа', 'МІП Паляниця миронівська' (4%) за їх заселеності 4%, 7%, 4% відповідно. Сорт 'Подільська' заселявся та пошкоджувався личинками п'явиці на рівні 5%.

Обліки чисельності попелиць та заселеності ними сортів пшениці озимої проводили на початку фази молочної стиглості зернівки. Виявили наступні види попелиць: велику злакову, черемхово-злакову та ячмінну. Найбільш поширеною була велика злакова попелиця. У результаті обліків спостерігали, що кількість фітофагів на посівах пшениці озимої змінювалася по сортах від 0,2 до 2,2 екз./колос за заселеності рослин 10–50%. Найменша чисельність попелиць відмічена на сортах 'Миронівська ранньостигла' (0,2 екз./колос) та 'МІП Паляниця миронівська' (0,4 екз./колос) за заселеності рослин 10%.

У фазі вихід у трубку на сортах пшениці озимої визначали чисельність імаго трипса пшеничного методом косіння ентомологічним сачком, а у фазі молочної стиглості – личинок на 1 колос. Отримані результати досліджень свідчать, що найбільше імаго концентрувалося на сортах 'Миронівська ранньостигла' (980 екз./100 п.с.), 'Світанок Миронівський' (960 екз./100 п.с.). Найменш придатним для шкідників виявилися сорти 'МІП Фортуна' (200 екз./100 п.с.), 'МІП Вежа' (500 екз./100 п.с.), 'МІП Паляниця миронівська' (565 екз./100 п.с.). Чисельність личинок на посівах варіювала від 30 ('Миронівська ранньостигла') до 49 екз./колос ('МІП Ассоль'). На сорті 'Світанок миронівський' зафіксували 35 личинок на 1 колос.

Отримані дані свідчать, що структура шкідливої ентомофауни була схожа на всіх досліджених сортах, однак різнилася чисельністю популяції.